

sârî (Muhakkık), “Vakfnâme-hâ ve Târîh-i Kitâb-hâne ve Kitâbdârî”, *Vâdnâme-i Edîb-i Nişâbüri* (nşr. Mehdi Muhakkık), Tahran 1365/1986, s. 97-120; Seyyid Rükneddin M. Yezdî – Seyyid Şemseddin Muhammed b. Rükneddin M. Yezdî, “Câmi’u’l-ğayrât”, *Yâdigârâh-yi Yezd* (nşr. İrc Efşâr), Tahran 1374/1995, II, 391-558; B. Hoffmann, *Waqf im mongolischen Iran: Rasîduddins Sorge um Nachruhm und Seelenheil*, Stuttgart 2000, s. 22, 32-37; Osman Gazi Özgüdenli, “Bir İlhanlı Şehir Modeli: Reb’-i Reşîdî’de Meslekler, Görevliler ve Ücretler”, *Osmanlı Öncesi ile Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerinde Etna ve Ekonomi Semineri, Bildiriler*, İstanbul 2003, I, 105-126; İrc Efşâr, “Vakfnâme-i Se Dîh der Kâşân”, *Ferheng-i İrân-zemîn*, IV, Tahran 1335/1956, s. 122-138; Mohammad Khadr, “Deux actes de waqf d’un qaraghanide d’Asia centrale”, *JA*, CCLV/3-4 (1967), s. 304-334; Hüseyin Mahbûbî Erdekânî, “Sevâd-i Vakfnâme-i Dih-i Nemek ez Rûy-i Hatt-i ‘Alâ’üddeve-i Simnânî”, *Ferheng-i İrân-zemîn*, XIX (1352/1973), s. 10-18; J. Sourdel-Thomine, “Inscriptions seljoukides et sales à coupoles de Qazwin”, *REI*, XLII/1 (1974), s. 41-90; İhsan İsrâkî, “Şerhî ber Vakfnâme-i Emîr Hümârtaş b. ‘Abdullâh-i ‘İmâdî der Mescid-i Câmi’-i Kazvîn”, *Berresihâ-yi Târîhi*, XIII/2, Tahran 1357/1978, s. 56-76; A. Iwatake, “The Waqfs of the Nizam Family in Fourteenth-Century Yazd”, *Shirin*, LXXII/3, Tokyo 1989, s. 1-46; a.m.f., “The Dar al-Siyada of Ghazan Khan”, *Toyoshi-Kenkyu*, L/4, Kyoto-shi 1993, s. 48-82; Muhammed Mürsî Muhammed, “el-Vesâ’iku’l-vakfiyye ve devrühâ fi ishrâi târihi’l-hadârati’l-İslâmiyye”, *et-Te-sâmuh*, sy. 14, Maskat 1427/2006, s. 151-163; Kemâl M. Mansûrî, “Nümüzcü’l-‘imâretî’l-vakfiyyetî’l-İslâmiyye beyne nazariyyâtî’l-‘imâre ve nazariyyetî’l-‘hidemât”, *Evkâf*, IX/17, Küveyt 2009, s. 15-69; Abdülkerim Özyayın, “Nizâmiyye Medresesi”, *DîA*, XXXIII, 189.

OSMAN GAZİ ÖZGÜDENLİ

Türk ve Osmanlı Tarihi. Karahanlı Hükümdarı İbrâhim Tamgaç Han’ın 458 (1066) yılında Semerkant’ta yaptırdığı kül-

liyeye gelir sağlamak üzere tesis ettiği vakıfların vakfiyeleri İslâmî dönem Türk tarihinin bilinen ilk vakfiye örneklerindedir. Bunlardan biri M. Hadr tarafından neşredilmiştir (*JA*, CCLV/3-4 [1967], s. 307-325). Osmanlı dönemi vakfiyelerine örnek teşkil eden bu metin Hz. Peygamber’in bu konudaki hadisleriyle ve özellikle kalıcı hayrî (sadaka-i câriye) teşvik eden hadisleriyle başlamaktadır. Arapça düzenlenen vakfiyenin hükümdarın huzurunda okunup “kendi dilince” (Türkçe) açıklanarak onayı alındıktan sonra tescil edildiği vakfiyede belirtilmiştir. Vakfiyenin arka sayfasında Semerkant kadısının vakfiyeyi şahitler huzurunda tasdik ve tescil ettiği, imzayı (tevkî) kendi eliyle yazdığı kaydedilmiştir (Şahin, sy. 31 [2008], s. 237). Zeki Velidi Togan, İstanbul ve Kayseri kütüphanelerinde bazı Karahanlı devri vakfiyelerine rastladığını söyler (*TY*, V/11 [329], [1966], s. 7-10).

Anadolu Selçukluları dönemine ilişkin tesbit edilebilen vakfiye sayısı sekseni aşkındır (Yüksel, *Anadolu Selçukluları*, I, 310). En eskisi 440 (1048) tarihli olup çoğunun sonraki dönemlerde yapılan ve birçok istinsah hatası içeren süratleri mevcuttur. Farsça bir vakfiye dışında (hicrî 725 tarihli Şâdî Bey b. İzzeddin Balaban Vakfiyesi, VGMA, nr. 990/162) diğerleri Arapça kaleme alınmıştır. Selçuklu ümerâsı tarafından tesis edilen vakıflara ait orijinal vakfiyelerin başında besmeleden sonra, bütün Selçuk dönemi belgelerinde olduğu gibi tuğra yerinde kırmızı mürekkeple “es-sultan” yazıldığı görülmektedir (Turan, XII/45 [1948], s. 84). Kitâbelerde olduğu gibi hemen hemen bütün Selçuklu vakfiyeleri-

nin giriş kısmında sultanın adı zikredilmiştir. Selçuklu devrine ait elli sekiz vakfiyenin sadece onunda vakıftan rücû ve murâfaa kaydı bulunmaktadır. Geri kalan, rücû ve murâfaa kaydının yer almadığı kırk sekiz vakfiyede vâkîf için kullanılan unvan ve lakaplar yazılmış ve değişik hususlar için şahit gösterilmiştir. Rücû ve murâfaa kaydı olmayan bazı vakfiyelerde, evâil-i Muharrem 695 (Kasım 1295) tarihli Şeyh Süleyman vakfiyesinde (VGMA, nr. 595/31/27) vakfiyeyi tescil eden kadı, müctehid imamlardan “vakfettim” (vakaftu) kavliyle vakfın sıhhat ve cevazına kâil olanların görüşüne istinaden vakfın tescil ve lüzumuna karar verdiğini belirtmiştir. Kadı ve kâdikudât tarafından tasdik ve tescil edilen bu dönem vakfiyelerinde görevlilere vazife ve cihet mukabilinden verilen paranın ve hububat gibi ölçülebilen nesnelere miktarlarının yarısı vakfiyeye yazılmıştır (Mualim Cevdet, sy. 1 [1938], s. 35-38). Selçuklu devri vakfiyeleri tomar halindedir. Karatay’ın kervansaray vakfiyesi gibi eni 0,27, boyu 10,64 metreyi aşan birçok vakfiye mevcuttur.

İlhanlı Hükümdarı Gâzân Han’ın İslâmiyet’i kabulünden sonra Tebriz yakınlarında yaptırdığı türbe ile diğer hayır kurumlarına ilişkin 1 Rebülevvel 709 (9 Ağustos 1309) tarihli vakfiye bu döneme ait en hacimli vakfiyedir; Cemâziyelâhîr 710’da (Kasım 1310) Tebriz Kadısı Mecdüddin Abdullâh b. Ömer ve 15 Şevval 710’da (7 Mart 1311) Kâdikudât Ebû’z-Zafer b. Hasan tarafından tescil edilmiştir. Bu tarihten itibaren 809 (1406) yılına kadar vuku bulan dava veya teftişler neticesinde dönemin Hanefî ve Şâfiî kadılarınca düşülen tescil tevkîi kayıtlarının ikisi Farsça, diğerleri Arapça’dır (*Vakfnâme-i Rab’-i Reşîdî*, s. 23-34). Gâzân Han bu vakıflara şer’an kendi mülkü olan toprak ve emlak vakfetmiş, vakfının sıhhatine dair birçok âlim ve müftüden fetva almış, vakfiyesini yedi nüsha halinde tanzim ve tescil ettirmiştir. Timurlular devrine ait Ali Şîr Nevâî’nin Çağatayca vakfiyesinin İsmail Hikmet Ertaylan tarafından neşredilen metninin tarihi ve şahitler kısmı bulunmamaktadır (*Vakfiye*, s. 17-55). Eski Sovyet İlimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü’ndeki yazmalar bölümünde kayıtlı (nr. B. 670), Sultan Timur b. Şeybânî Han’ın zevcesi Mihr Sultan Hanım’ın vakfiyesi de geniş hacmiyle (107 varak) dikkat çekmektedir. Bu vakfiyenin hattına bakarak orijinal metin veya ondan istinsah edilmiş nüsha olabileceği söylenmektedir.

Fâth Sultan Mehmed vakfiyesinin ilk iki sayfası (VGMA, Vakfiye, nr. 18)

VAKFIYE

Memlûk sultanları ve emîrleri tarafından tesis edilen vakıfların yönetim ve denetim sistemleri hakkında kaynaklarda geniş bilgi yer almakla birlikte bu dönemden günümüze çok az vakfiye ulaşmıştır. Bunlardan Sultan Kayıtbay'ın medrese ve türbesine dair 879 (1474) tarihli vakfiyeyi 1938'de Leo Aryeh Mayer neşretmiştir. Bu vakfiye XV. yüzyıla aitse de daha eski Memlûk vakfiyelerinin tertip ve mahiyeti hakkında bir fikir verecek niteliktedir. 667'de (1268) Sultan Baybars tarafından tesis edilen bir vakfa ait vakfiyenin XVI. yüzyılda istinsah edilen bir nüshası Topkapı Sarayı Müzesi'nde Sinan Paşa koleksiyonunda (nr. 185) muhafaza edilmektedir. Memlûk devrinde "kitâbü'l-vakf" adı altında anılan vakfiyelerin orijinal veya istinsahlarının genellikle kaybolmasına karşılık bir tür vakfiye hulâsasından ibaret birçok kitâbe halen ait buldukları binalar üzerinde yer almaktadır. Büyük bir kısmı yayımlanan bu kitâbeler sayesinde XIII-XV. yüzyıllara ait Memlûk vakıf belgelerinin düzenleri ve içeriklerine dair bilgi edinilmektedir. Memlûk vakfiyelerinde en belirgin husus vâkıfın bütün resmî unvanlarının özel bir itina ile yazılmasıdır. Ramazanoğulları gibi bazı Türkmen beylikleri vakfiyelerinin inşa tarzında Memlûk etkisi açık biçimde görülmektedir (Sahillioğlu, sy. 10 [1973], s. 137). Osmanlı devrinde Mısır'da tesis edilen vakıfların vakfiyelerinde de Memlûk inşa geleneğinin devam ettiği anlaşılmaktadır.

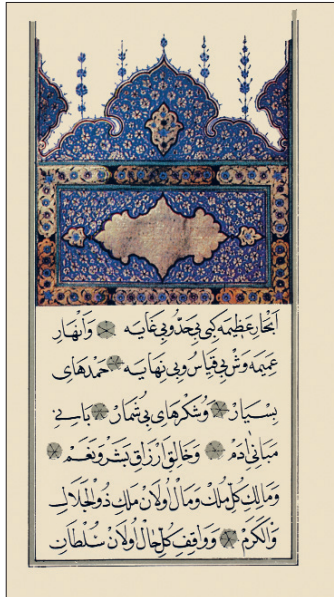
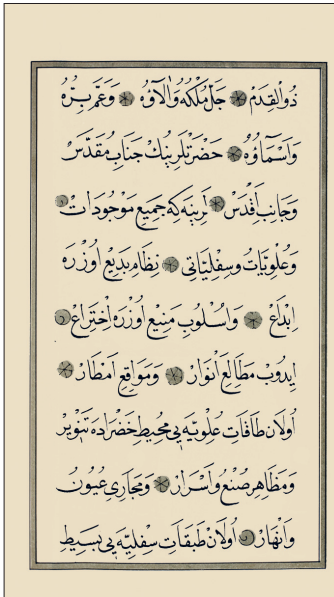
Anadolu beyliklerine ait vakfiyelerin inşa tarzında ise Selçuklu geleneğini sürdürenlerin yanı sıra Memlûk ve Osmanlı

etkisinde kalanlara da rastlanmaktadır. Germiyanoğlu Yâkub Bey'in Anadolu'da bilinen ilk Türkçe vakfiyesinin özeti mahiyetindeki kaya kitâbesi dışında beyliklere ait diğer bütün vakfiyeler Arapça kaleme alınan ve istinsah hataları ihtiva eden sûretlerdir. Niğde kadısı ile Molla Fenârî tarafından tescil edilen Karamanoğlu Ali Bey'in vakfiyesi gibi hacimli vakfiyelerin (boyu 9,85 m., eni 25 cm.) rulo halinde birbirine eklenen kâğıtlardan oluştuğu, vasıl yerlerine de "sahh" kaydının düşüldüğü görülmektedir (Uzunçarşılı, VD, sy. 2 [1942], s. 45-46). Çok az bir kısmı bugüne ulaşabilen Beylikler dönemi vakfiyelerinden on ikisi neşredilmiştir (Yüksel, VD, sy. 30 [2007], s. 37).

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde Osmanlı devrine ait 27.000'i aşkın vakfiye ve zeyil bulunmaktadır. Rebûülevvel 724 (Mart 1324) tarihli Farsça Orhan Gazi vakfiyesi dışında (Uzunçarşılı, TTK Belleten, V/19 [1941], s. 277-288) bütün vakfiyeler Arapça veya Türkçe kaleme alınmıştır. Orhan Bey'in Hüseyin Hüsâmeddin tarafından yayımlanan ve ilk Türkçe vakfiye olarak tanımlan Cemâziyelâhir 761 (Nisan 1360) tarihli vakfiyesi tercümedir (TOEM, XVI/17 [94], [1926], s. 284-301); çünkü dil ve üslûp bakımından Eski Anadolu Türkçesi özelliklerini taşımamaktadır. XVI. yüzyıl başlarına kadar Arapça, bu yüzyıldan XVIII. yüzyıla kadar Arapça'nın yanı sıra Türkçe de yazılan Osmanlı vakfiyelerinin bu tarihten itibaren çoğunlukla Türkçe düzenlendiği görülmektedir. Esasen XVI. yüzyıldan itibaren bürokratik işlemlerde kolaylık sağlamak amacıyla eski sultanların vakfiyeleri

Arapça'dan Türkçe'ye çevrilmiştir. Meselâ II. Bayezid'in Edirne imaretine dair vakfiyesi 29 Receb 913'te (4 Aralık 1507) Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Kanûnî Sultan Süleyman devrinde 16 Safer 960'ta (1 Şubat 1553), Vâlide Sultan Medresesi müderrisine padişahlara ait Arapça yazılan ve tomar halinde Hazine-i Âmire'de muhafaza edilen vakfiyelerin Türkçe'ye çevrilmesi hususunda hüküm yazılmıştır (Uzunçarşılı, TTK Belleten, V/20 [1941], s. 550). İlk devir kul kökenli Osmanlı ümerâsının vakfiyelerinin üzerinde padişah tuğrası yer almaktadır. Osmanlı hânedanına mensup kadınların vakfiyelerinin başında da, "Mûcebince amel ve hareket oluna" türünden ihtarların bulunduğu hatt-ı hümayunlar mevcuttur. Osmanlı uygulamasında, tesis edilen vakfın mevkufatı hem Anadolu hem Rumeli'de bulunuyorsa tanzim edilen vakfiyenin kadı tescilinden sonra her iki eyalet kazaskerince tasdik edildiği görülmektedir. Zamanla vakıf şartları uygulanamaz hale geldiğinde gelirleri Haremeyn veya Medine fukarasına tahsis edilen vakıfların vakfiyeleri üzerinde Haremeyn evkafı müfettişinin tasdik ve mührüne rastlanmaktadır. Ebû Hanîfe'ye göre vakıftan dönme (rücû) mümkün olduğundan Osmanlılar'ın ilk devirlerinde birçok vârisin hak sahibi sıfatıyla mahkemelere başvurduğu ve yetkililerin zor durumda kaldığı belirtilmektedir (İpşirli, Tarih ve Sosyoloji Semineri, s. 160). Bundan dolayı Osmanlı vakfiyelerinin % 70'inde rücû ve murâfaa kaydı yer almaktadır (İpşirli, Cumhuriyetin 80. Yılında, s. 75). Öyle ki XVI. yüzyılda bu uygulama vakıf tesisinde bir nevi rükün haline getirilmiş, bu konuda Ebüssuûd Efendi'den fetva dahi alınmıştır.

Vakıf kütükleri, tapu tahrir defterleri ve şer'îye sicillerinde yer alan sûretlerin dışında vakfiyeler rulo yahut kitap şeklinde kaleme alınmıştır. XVI. yüzyıldan öncesi ne ait bütün vakfiyelerin rulo halinde yazıldığı görülmektedir. Kitap şeklinde kaleme alınan vakfiyeler XVI. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmış olup ekserisi padişahlara, hânedan kadınlarına, vezirlere ait tezhıplı vakfiyelerdir. Bazı yapılar üzerinde vakfiye sûretlerine rastlanmaktadır; bunlar çoğunlukla vakfiye özetlerinden ibarettir. Asıl vakfiyenin tanzim ve tescilinden birkaç yıl sonra taş, mermer veya kayalara kazılarak yazılmıştır. Bu tür kaya vakfiye kitâbelerinin ilk örnekleri Germiyanoğlu Yâkub Bey'in 814 (1411) tarihli vakfiyesiyle Amasya'daki Beyazıt Paşa İmaret'i'nin 11 Zilhicce 820 (19 Ocak 1418) tarihli vakfiyesidir. Biri kayaya, diğeri caminin son cema-

Kanûnî Sultan Süleyman'ın su vakfiyesinin ilk iki sayfası (VGMA, Vakfiye, nr. 1388)

at revakının üst kornişindeki kırmızı taşlı kuşağa kazılmıştır. Vakıflarda yolsuzlukların engellenmesi amacıyla taşa veya mermer kazılan bu vakfiye sûretleri İlhani ve Memlük geleneğine dayalı bir uygulama gibi görünmektedir. Bunlardan başka fıkıh ve münşeat mecmualarına, kitap zahriyelerine, hatta Ahî Yûsuf Sinan Tekkesi vakfiyesinde görüldüğü gibi aşure kepçesi üzerine yazılan vakfiye sûretleri de vardır. Bazı vakıf kitapların 1^a yüzünde görülen, vâkîfın mesleğini, adını, baba adını, vakfın nereye ve ne maksatla yapıldığını, vakıf şartlarını özetleyen vakıf mühürleri de bir tür özet vakfiye sûreti kabul edilebilir.

Osmanlı döneminde vakfiyelerin tanzimine dair geniş bilgi ve kaynak bulunmakta, bunların başında şer'î mahkemelerce verilen belgelerin kaleme alınışını örneklerle açıklayan eserler gelmektedir. Meselâ Çavuşzâde Mehmed Aziz'in *Dürrü's-sukûk*'ü (I, 153-227) ve Yûsuf Ziyâeddin Efendi'nin *Câmiu envâri's-sukûk ve lâmiu'z-ziyâ li-zevî's-şükûk*'ünde (s. 184 vd.) vakfiyelerin tanzim şeklini gösteren bölümler yer almaktadır. Bu eserlerin ilgili kısımlarında gayri menkul vakfiyeleri, nakit para vakfiyeleri, gayri müslim vakfiyeleri veya zeyil vakfiye, vakfiye kenarı-

na yazılacak herhangi bir kaydın yazımına dair örnekler de bulunmaktadır. Münşeat mecmualarında veya fıkıh kitaplarında da eski vakfiye örnekleri vardır; bunların arasında edebî ve etkileyici vakfiye metinlerine de rastlanmaktadır.

Vakfiyeler genellikle şu bölümlerden oluşur: 1. Tescil tevkiî veya tasdik ibaresi. Velîyyü'l-emr tarafından yetkili kılınmış kadı vakfın lüzumuna ve tesciline karar verebilir. 2. Davet. Allah'a hamdüsena ve resulüne salâtüselâmî içeren bölümde âyet ve hadisler bağlamında dünyanın fânî ve âhiretin bâkî olduğu, vakıf kurmanın önemi vb. bilgiler edebî bir üslûpla anlatılır; ancak bu kısım vakfiyenin hukukî bir rûknü sayılmaz. 3. Vâkfa dair bilgiler. Bunlar vâkîfın adı, baba adı, mesleği ve ikamet yeri gibi kişisel ayrıntılardır. 4. Mevkufun tarifi ve tasviri. Vakfedilen mal ve mülkün miktarı, bulunduğu yer ve sınırları, iktisap şekli, inşa veya ihya edilen hayratın cinsi ve türü belirtilir. 5. Vakıf şartları. Vakfedilen mal ve mülkün icar ve işletme biçimi ve süresi, elde edilen vakıf gelirinin hangi alanlarda nasıl kullanılacağı, vakıf görevlilerine ve mensuplarına ödenecek ücret ve tahsisatı belirten şartlardır. 6. Müteveliî tarifi. Vakfiyelerde iki tür müteveliî bulunur. Birincisi tescil müteveliîsidir, vakfın tescil işleminin tamamlanmasıyla görevi sona erer. İkincisi vâkîfın vakfının tevliyetini bıraktığı ve niteliklerini açıkladığı kimselerdir. 7. Vakıftan rücû ve murâfaa ile hâkimin kararı. Mezhep imamlarının vakıf konusundaki görüş farklılığından dolayı ortaya çıkan bir uygulamadır. Vâkîfın ölümünden sonra vârislerinin veya hayatta iken kendisinin pişman olması ihtimaline karşı vakfın iptalinin önlenmesine ilişkin bir rûkündür. 8. Beddua bölümü. Burada vakfa yönelik olumsuz tasarrufları önlemek için vakfiyeden vakfiyeye değişen lânetler ve beddualara yer verilmiştir. 9. Tarih. Vakfiyenin bitiminde hicrî tarih yazıyla Arapça olarak yazılır. 10. Şühûdü'l-hâl. Vakıf tesisinde aleniyet şarttır, ayrıca İslâm hukukunda bir belgenin değeri zeyilinde yer verilen şahitlere bağlıdır. Bunun için vakfiyenin tanziminde hazır bulunanların bir kısmının isimleri ve meslekleri yazılır. Nezaret, tevliyet veya evlâdiyât hak ve iddialarına dair zamanla sahte vakfiyeler tanzim edilmiş, bunların şer'î mahkeme sicillerine kaydedildiği de olmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

Hicri 725 Tarihli Şâdi Bey b. İzzeddin Balaban Vakfiyesi, VGMA, nr. 990/162; Reşidüddin

Fazlullâh-ı Hemedânî, *Vakfnâme-yi Rab'i Reşidî* (nşr. Müctebâ Mînovî – İrc Efşâr), Tahran 2524/1978, s. 23-24; Ali Şir Nevâî, *Vakfiye*, Bakü 1926, s. 17-55; Ziyâeddin Efendi, *Câmiu envâri's-sukûk ve lâmiu'z-ziyâ li-zevî's-şükûk*, İstanbul 1284; Çavuşzâde Mehmed Aziz, *Dürrü's-sukûk*, İstanbul 1277, I-II; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Kütahya Şehri*, İstanbul 1932, s. 79-86; a.m.f., "Gazi Orhan Bey Vakfiyesi", *TTK Belleten*, V/19 (1941), s. 277-288; a.m.f., "Çandarlızâde Ali Paşa Vakfiyesi", a.e., V/20 (1941), s. 550; a.m.f., "Niğde'de Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi", *VD*, sy. 2 (1942), s. 45-46; Gökbilgin, *Edirne ve Paşa Livâsı*, s. 20; Ali Himmeth Berkî, *Vakfa Dair Yazılan Eserlerle Vakfiye ve Benzeri Vesikalarda Geçen İstilah ve Tabirler*, Ankara 1966, s. 57; M. Fuad Köprülü, *İslâm ve Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları ve Vakıf Müessesesi* (haz. Orhan F. Köprülü), İstanbul 1983, s. 383-385, 409-420; Günay Kut – Nimet Bayraktar, *Yazma Eserlerde Vakıf Mühürleri*, Ankara 1984, s. 12-41, 112; G. Winkelhane – K. Schwarz, *Der Osmanische Statthalter Iskender Pascha (gest. 1571) und seine Stiftungen in Ägypten und am Bosphorus*, Berlin 1985; Ahmet Temir, *Kırşehir Emiri Caca Oğlu Nur el-Din'in 1272 Tarihli Arapça-Moğolca Vakfiyesi*, Ankara 1989; *Tarihimizde Vakıf Kuran Kadınlar-Hanım Sultan Vakfiyeleri* (nşr. Tarihi Araştırmalar ve Dokümantasyon Merkezleri Kurma ve Geliştirme Vakfı), İstanbul 1990, tür.yer.; Mehmet İpşirli, "Sosyal Tarih Kaynağı Olarak Şer'iyye Sicilleri", *Tarih ve Sosyoloji Semineri*, 28-29 Mayıs 1990: *Bildiriler*, İstanbul 1991, s. 160; a.m.f., *Cumhuriyetin 80. Yılında Uluslararası Vakıf Sempozyumu* (haz. Mehmet Narince), Ankara 2004, s. 75; Sadi S. Kucur, *Sivas, Tokat ve Amasya'da Selçuklu ve Beylikler Devri Vakıfları: Vakfiyelere Göre* (doktora tezi, 1993), MÜ Türkiye Araştırmaları Enstitüsü; Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, İstanbul 1998, s. 359; Mehmet Arslan, *Osmanlı: Edebiyat-Tarih-Kültür Makaleleri*, İstanbul 2000, s. 384-392; Ali Yardım, *Amasya Kaya Kitabesi: Beyazid Paşa İmaret Vakfiyesi*, Ankara 2004, s. 4-5; Hasan Yüksel, "Anadolu Selçuklularında Vakıflar", *Anadolu Selçuklular ve Beylikler Dönemi Uygartığı* (haz. Ahmet Yaşar Ocak), Ankara 2006, I, 310; a.m.f., "Anadolu Beyliklerinde Vakıflar", *VD*, sy. 30 (2007), s. 37; Hüseyin Hüsameddin, "Orhan Beyin Vakfiyesi", *TOEM*, XVI/17 (94), (1926), s. 284-301; Muallim Cevdet, "Sivas Darüşşifası ve Vakfiyesi", *VD*, sy. 1 (1938), s. 35-38; Fıtrat, "Orta Asya'da Arazi Meselesine Dair Üç Vesika", a.e., sy. 1 (1938), s. 147; W. Ruben, "Budhist Vakıflar Hakkında", a.e., sy. 2 (1942), s. 179; Osman Turan, "Selçuk Devri Vakfiyeleri, I, Şemseddin Altun-aba Vakfiyesi ve Hayatı", *TTK Belleten*, XI/42 (1947), s. 223; a.m.f., "Selçuk Devri Vakfiyeleri, III, Celaleddin Karatay, Vakıfları ve Vakfiyeleri", a.e., XII/45 (1948), s. 84; Zeki Velidi Togan, "Karahanlılar Tarihine Ait Bazı Kayıtlar", *TY*, V/11 (329), (1966), s. 7-10; M. Khadr, "Deux actes de waqf d'un qarakanide d'Asie centrale", *JA*, CCLV/3-4 (1967), s. 304-334; Halil Sahillioğlu, "Ramazan Oğulları'ndan Davut Bey oğlu Mahmut Bey Vakfiyesiyle Fağfur Paşa oğlu Ali Bey Paşa Vakfiyesi", *VD*, sy. 10 (1973), s. 137; Kamil Şahin, "Karahanlılar Dönemi Dârü'l-Merdâ Hastanesi Vakfiyesi", a.e., sy. 31 (2008), s. 234-244. HASAN YÜKSEL

Mihrişah Sultan vakfiyesinin ilk sayfası (VGMA, Vakfiye, nr. K. 170)

